

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ ՊԱՏԿԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՒՇ ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒ ՀԱՅ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

(ձրտ. ձՈՒԼԻՈՅ ԵՆԻ)

ԺԳ-ԺԴ դարու ընթացքին, հակառակ ընկերային ու քաղաքական աննպաստ պայմաններուն, Հայաստանի մէջ՝ ճարտարապետութիւնն ու պատկերազարդութիւնը կը յայտնարեն ստեղծագործական բեղուն երեւոյթներ, մասամբ կիլիկիայէն ազդուած:

Ճարտարապետական յուշարձաններու վրայ, յիշեալ շրջանին, հետզհետէ կը բազմանան դիմաքանդակները, բուսական ու կենդանական ցցուն արտայայտութիւնները, երկրաչափական կերպաձևերու կողքին, ինչպէս՝ Առիճի, Գոշավանքի, Գեղարդի, Ամաղուի ու Եղիվարդի կառոյցներու ճակատներուն վրայ:

Կը նշմարուին սրտուերատուններու մարդաքանդակներ, երբեմն՝ նկարազարդական տեսարաններ, յատկապէս Աստուածամօր պատկերազարդութիւնը՝ Յիսուս Մանուկին հետ, քանդակ՝ որ այս շրջանի կառուցուած շէնքերու ճարտարապետական գիծերու շարադրանքին մաս կը սկսի դառնալ, ղետեղուելով ընդհանրապէս ճակատագրուն կատարին բարձրացող լուսնեակներուն մէջ:

Յարգելի Յօդուածագիրը, անդամ՝ Միլանոյի Հայ ճարտարապետութեան Ուսմանց Կեդրոնին, մանրամասնօրէն կը քննարկէ այս կարգի յատկանշական պատկերաքանդակներ, վեր հանելով իւրաքանչիւրին առանձնաշարակութիւններն ու ղեդարձեցողական արժէքները, անոնց հնագոյն օրինակը նկատելով Արատես վանքի Ս. Սիոն եկեղեցիին լուսնաքանդակը՝ 1270 թուականէն:

Յաջորդաբար՝ կ'ուսումնասիրէ Հաղարծինի վանքի եկեղեցիին բեմին վրայ այժմ ղետեղուած քարաշէնը զանդուածը, Աստուածամօր պատկերաքանդակը մը, շատ նըման՝ Սիւնիքի Ս. Յովհ. Կարապետ վանքի եկեղեցիին դրանդի բանդակին, որ 1301 թուականէն է:

Տարբեր ձևի պատկերաքանդակ մը կը նկատուի Գանձասարի Ս. Կարապետինը՝ ԺԳ. դարէն, ղետեղուած՝ գմբէթի եռանկիւնաձև թմբուկներէն մէկուն վրայ:

Հուսկ՝ կը ներկայացուին Մոմիկ Վարպետի ընծայուածները, նոյն ժամանակաշրջանէն, արուեստի եւ զգացումներու ջինջ արտայայտութիւններով:

Գեղեցիկ քանդակներ են Արէնիի, Նորավանքի (Ամաղու), Բուրթլաշէնի, Սպիտակաւորի (Վերնաշէն) ու Եղիվարդի գործերը, ուր համակեաց են Աստուածամայրը կերպարանելու պատկերազարդական դանազան տիպեր, որոնք մերթ կը ծագին տեղական աւանդոյթներէ, մերթ կը ներշնչուին ստեղծագործական օտար ըմբռնումներէ կամ բիւզանդական արուեստին հետեւող հոսանքներէ:

Եզրակացնելով՝ Յօդուածագիրը կ'ընդգծէ Հայաստանի մէջ պատկերազարդական աշխատակ ներբանանքներ, որոշապէս անկախ խոյանքով մշակուած, ոճական իւրաքանչիւր նկարազարդ կերտուած, ուր յաճախ գերակշիռ դեր ունին ժողովրդական ազգային ըմբռնումներ:

PERSIAN ORNITHOLOGICAL TERMS
IN MIDDLE ARMENIAN

The vocabulary of Middle Armenian is particularly rich. It is also frequently uncharted. A reader of the poetry of that period, faced with an unknown word, will oftentimes find no succour in recourse to a dictionary: the word is too frequently not to be found.

In the Middle Armenian poetic medium there was need of exotic references, a quest fulfilled by the use of rare flora and fauna terms. The use of these terms presents particular problems for the lexicographer. It is usually clear from context whether an unknown word is a plant, bird, fish or another particular animal. What is unclear is the precise synonym for the species. This paper will concern itself with those Middle Armenian bird names that are derived from Persian.

In some cases a knowledgeable lexicographer, whether of the eighteenth or twentieth century, would make an effort to describe the bird, comparing it with a term that was well known, thereby providing a finite point of reference. Thus certain glosses can leave no doubt about what bird is intended; note the gloss in the *NHB* for Arm. *bad* 'Duck': "A wide beaked bird, short footed with leathery soles, slow moving, water loving, like a small goose, many colored; the domestic *bad* is not able to fly but the wild *bad* can"¹. This gloss can describe no other bird than one of the subfamily *Anatinae*. However, other species create more problems, and a gloss can often be less than revealing. Note the definition

1. Հաւ լայնակտուց, կարճոտն, մաշկաւոր թաթիւք, յամբաւարթ, ջրասէր, իբր փոքրիկն սաղի, պէսպէս գունով. ընտանի բաղն ոչ կարէ թռչիլ, իսկ վայրենին է թռչական. Նոր Բաղդիրք Հայկազեան լեզուի, Վենետիկ 1836-37:

given by Malxaseanc² for the *t'anjr*: "An unknown species of thick bodied water bird found in the Ararat plain"³. Such a gloss of course limits the type of bird *t'anjr* could refer to; it could not be, for instance, a Bunting or a Hawk. But there is no way to tell if the bird is a Pelican or a Cormorant, both of which species are suggested by this definition of Malxaseanc⁴.

The problem of precise species identification has been solved in the advanced countries of Europe and Asia by the use of the Linnean system of classification. A reader looking up a unknown bird name in a language other than his own will find a standardized binomial Latin gloss which will precisely indentify the bird⁴. Such a system does not yet exist for modern Armenian⁵, and there thus still remains a considerable problem of precise identification even for terms in current use.

The problem is further complicated when the bird name in question is no longer used. A variety of approaches⁶ may be used, but since the most common approach is based essentially on logic, and the logic might produce insufficient results because of a lack of data upon which the conclusion is reached, one can rarely say that the projected species identification is exact. One can only hope.

The most precise way of determining an extinct bird name is through reference to a second language. If an extinct Armenian term exists, and this term is, in turn, known precisely in another language, one has a good chance of projecting a relatively precise Linnean equivalent for the Armenian bird name⁷. Among the

peoples contemporarily neighboring the Armenian area, especially where these people have been under some sort of British or other Western influence, there have been strenuous and fairly precise studies of the ornithological terminology of the particular culture in question. In the nineteenth century important studies were made of the Turkic bird names⁸. Further, some Persian essays dealing with birds were translated into English with very careful references to the exact identification of the birds mentioned⁹. And now, in the latter part of the twentieth century, thorough scientific studies have been made of the whole of Persian ornithological vocabulary, studies that allow us to know, fairly precisely, what the standard Persian term is for even the most obscure or non-descript species¹⁰.

With this precise Persian material in hand we can now approach some of the unknown or tentatively identified ornithological vocabulary in Middle Armenian and compare it with the still surviving Persian bird names. This paper will discuss nine Armenian bird names recorded since the Middle Armenian period which still have precise equivalents remaining in Persian. By comparing the Armenian word with the now precisely known Persian word, one can accordingly suggest or confirm a close identification of the Armenian term. Not all the Armenian terms here discussed can be supported by reference to a text; some are known only from the lexicographers.

2. ՄՍԱԼԽԱՍԵԱՆՑ, Հայերէն թռչունների բառարան, Երևան 1944-45:
3. Անորոշ տեսակի ջրային թռչնաբանական թռչուն Այրարատյան դաշտում:
4. The ornithological vocabulary of Greek and Latin has also been carefully surveyed and classified according to the Linnean system. Note JACQUES ANDRÉ, *Les noms d'oiseaux en Latin*, Paris 1967, and D'ARCY W. THOMPSON, *A Glossary of Greek Birds*, Oxford 1936.
5. Currently, G. D. Avakyan of the Yerevan Zoological Institute is compiling a lexicon of Armenian fauna terms which will list a Linnean designation for each species. It is planned to be ready for publication before 1980.
6. I have explored this theme in *Methodological Procedures in the Taxonomic Determination of Classical and Middle Armenian Bird Names*, to appear in «Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung», vol. 91, 1977 [1978]: 266-274.
7. This system is not always successful since similar names are used for different birds in various dialect areas. In American English, the Buzzard is a name for the Vulture while in European English, Buzzard is a species of Hawk.
8. J. SCULLY, *A Contribution to the Ornithology of Eastern Turkestan*, «Stray Feathers», 4, 1876: 41-205.
9. Of particular importance is D. C. PHILLOTT, *Bāz-nāma-yi Nāsiri* in «Two Treatises on Falconry», London 1908 (1968). The reliability of Persian lexicons is questionable. The Soviet Персидско-Русский словарь, Ю. А. Рубинчик ред., Москва 1970, is somewhat more accurate than F. J. STEINGASS, *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, London 1892 (1930), who gives glosses so varied that they are sometimes fanciful.
10. The first comprehensive study was S. H. JERVIS READ, *A Provisional Check-list of the Birds of Iran*, Publication No. 465, Teheran University Printing Press 1958. A more recent and considerably larger study is D. A. SCOTT, H. M. HAMADANI, A. A. MIRHOSSEYNI, *Birds of Iran*, Department of the Environment, Teheran 1975. پرندهگان ایران. داده‌های محیط زیست.

Both collections are incomplete, frequently ignoring local names.

1. Ճուռակ (*Čurak*).

This term appears only once, in the *Grammar* of Grigor Magistros¹¹ dating from the eleventh century: *Եւ բազէի արական Ճուռակ*¹² "The *čurak* is the male of the *bazē* (Falcon)".

Grigor Magistros' definition is entirely supported by the Persian term *جور باز* (*jurra bāz*), a term for the Tercel or male Falcon. The meaning is further confirmed in the *Codex Cumanicus* 55r¹³ where *çura* is found, glossed as *terzororius*, a Late Latin equivalent for Tercel which further corresponds to medieval Greek *τζουράκιον* 'id', a Byzantine loan from Persian or Turkish.

2. Բաշոտ (*Başot*).

A term found in the lexicographers which is traditionally glossed as a species of Hawk or Falcon. It may be precisely derived from Per. *باصا* (*bāšā*) which is specifically known as a dialectical term for the Sparrow Hawk (*Accipiter nisus*). The Persian term is in turn derived from Arabic *باصا* (*bāšaq*) 'id'.

3. Շահեն (*Šahēn*).

The *šahēn* is well recorded in Middle Armenian literature. In the *Fables* of Mxit'ar Goš¹⁴ it is noted in a setting that clearly implies a bird of prey: *Ի ձեռաց շահենի յորսաղն զերծաւ ձազ հաւքալի*¹⁵, "The squab of the pigeon was carried away in the grasp of the *šahēn*". Again it is viewed as a predator by Nahapet K'uč'ak¹⁶: *Արծիւն ու շահեն բաղան...* *Կաքաւուն զատէին*¹⁷, "The Eagle and the Falcon... were contemplating a Partridge". In Yovhannēs Vardapet the *šahēn* is noted in a quatrain (Yerevan Matenadaran Ms. 3595):

11. ԳՐ. ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ՄԵԿՈՆՔԻՆԻ ԲԵՐԱԿԱՆԻՆ in Արուստ Դիոնիսի ԲԵՐԱԿԱՆԻ. *Պետրոգրադ* 1915: Reissued as NICOLAS ADONTZ, *Denys de Thrace et les commentateurs arméniens*, Lisbonne 1970 with the Russian translated into French.

12. *ew bazēi arakan čurak*.

13. The *Codex Cumanicus* is a Low Latin-Persian-Turkish glossary, the manuscript for which is preserved in the Saint Mark Library in Venice. The Iranian and Turkish vocabulary is written entirely in Latin letters. A. BODROGLIGETI (*The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus*, Budapest 1971) has published a glossary of the Persian words, and normalized the spelling.

14. Առաւել Միքայէլի Գոշի, *Վեհեմիկ* 1854:

15. *I jerac' šaheni yorsaŋ zercaw jag hawbali*.

16. Նահապետ Գուշակի Դիւանը, հրատ. Ա. Զօպանեան, Պարիս 1902:

17. *Arciwn u šahēn bazan ... kak'awun datēin*.

Շահեն բազէն էր շահարար, The *šahēn* was a useful bird,
Ինքն յամէն դարպաս կենայր, He stayed in every royal palace;
Յիւր որ աղուոր պարոնըն կայր՝ Where there was a handsome lord

Ի վերայ բազկին ի շուր կու գայր¹⁸:
He went around on his arm.

And again in T'lkuranc'i¹⁹:

... Ծօ Յովհաննէ՛ս, մտիկ արայ, ... Hey Hovhannes, now pay heed,

Ի վերայ բերդին ինչ կու խաղայ, What sports about over the castle;

Դեղնըկո՛ր, ես քեզ ծառայ, Yellow colored one, I am your servant,

Կանաչվորին զանուն ասա. Say the name of the green one;
Թէ չէ լինիմ շահին բազայ, Would that I were a *šahēn* falcon,

Թռչիմ նստիմ թեւիդ վերայ²⁰: And fly, and sit on your wing.

The *šahēn* is specifically noted as Per. *شاهین* (*šāhīn*), the Peregrine Falcon (*Falco peregrinus*). It is a well known term even in Classical Persian, appearing in the *Shahname* six times, always in an environment that stresses the bird's beauty, energy and, at times, arrogance. Note *Shahname* 3.13 (= C. 16) where its attributes would well conform to the Armenian description of the Peregrine Falcon²¹: *چو بازو چو شاهین گردن فراز*

4. Լաշհաւ (*Lašhaw*).

This term is supported by the lexicographers, usually glossed as a Vulture. Bedrossian²² gives the curious gloss of 'Condor', a bird appearing only in the Western hemisphere, Malxaseanc' suggests 'կործ', which is more to the point. The 'Vulture' tradition is confirmed by the Persian term *لاش* (*lāš*) 'carrion'; hence *lašhaw*,

18. *Šahēn bazēn ēr šaharar, / Ink'n yamēn darpas kenayr, / Yur or ahuor paronēn kayr / I veray bazkin i šur ku gayr.*

19. ԷՄ. ՊԻՎԱԶՆԱՆ, Գովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, Երևան 1960, էջ 229:

20. ... *Cō Yovhannēs, mtik aray, / I veray berdin inč' ku xalay, / Deŋəkor, es k'ez caray, / Kanač'vorin zanun asa. / T'ē č'ē linim šahin 'bazay, / T'ič'im nstim t'ewid veray.*

21. *ču bāz u ču šāhīn gardanfarāz* "Like a Falcon or a haughty *šāhīn*".

22. M. BEDROSSIAN, *New Dictionary Armenian-English*, Venice 1879 (Beirut 1973).

'the carrion bird'. The word is not species specific, but rather a generic term, which corresponds to a similar term in Persian, *لاشخور* (*lāšxor*) a generic term for any species of Vulture, literally 'carrion-eater'.

5. *Դուրեճ* (*Durēč*).

This term is badly handled by the lexicographers, being labeled anything from 'Heath-cock' to 'venison'. I know of no printed text in which it appears, but in a manuscript from the Yerevan Matenadaran titled *Բժշկարան ձիոյ ու առ հասարակ*²³ the term appears in the phrase *զի որ լինի իր մազն զէդ առուիճի փետրի*²⁴ "For (the horse) has hair like a *durēč* has feathers". The term is derived directly from Persian *دراچ* (*durāj*) 'Francolin (*Francolinus francolinus*)'.

6. *Դահուճ* (*Dahuč*).

A term again supported by the lexicographers, and variously glossed as a Godwit, Heathcock or Partridge. The first two suggestions are impossible since both are northern birds which are never found in historical Armenia²⁵. The gloss of 'Partridge' is nearly correct since the Armenian term can be traced to Per. *تیهو* (*tihū* < **tihūj*), Arabic *طيحوج* (*tihūj*), a term known specifically as the Persian See-see (*Ammoperdix griseogularis*), a type of Partridge not now appearing in historical Armenia, but differing only slightly from the Common Partridge (*Perdix perdix*).

7. *Լէկ Լէկ* (*Lēk lēk*).

A curious term known from the lexicographers, and whose precise identification is problematic. Principally, it is used in Persian for either the White Stork (*Ciconia ciconia*) *لاک سفید* (*lak lak safid*) or the Black Stork (*Ciconia nigra*) *لاک سیاه* (*lak lak siāh*). However, the term is also used for other long legged, long billed birds such as the Knot (*Calidris canutus*) or any of the Ibises (family *Threskiornithidae*). Thus, though it is more likely that the Armenian bird *lēk lēk* was a Stork, it remains possible that it could be another species with similar long beak and legs.

23. *Bžškaran jioy u at hasarak* "The Care and Curing of Horses".

24. *zi or lini ir mazn zēd tuřiči p'etri*.

25. Dal' and Sosnin (С. К. Даль и Г. Б. Соснин, *Определитель птиц Армянской ССР*, Ереван 1947) state (p. 47) that the Black-tailed Godwit (*Limosa limosa*) can be seen in Armenia while in passage.

8. *Կաչեղակ* (*Kač'etak*).

In Yovhannēs Vardapet it is well described, and can be no other bird than the Magpie (*Pica Pica*)²⁶.

Կըչեղակն որ կարկըշայր, It was the Magpie who
chattered,

ի վեր վազէր հպարտանայր. It went around arrogantly
Թէ իմ փետուրս սեւ ու սպիտակ, Saying: "My feathers are
white and black,

*Աւելիս քան զայլ հաւ ու երկայն*²⁷: My tail is longer than any
other bird".

It appears again, uneventfully, in a fifteenth century commentary on Dawit' Anhut: *Եւ որպէս երանգայ անուանք, կարմիր, դեղին, եւ այլն: Իսկ ի ձայնէն, որպէս ասել ճնճողակ, կեչեղակ, աղաւ, եւ այլն*²⁸. "And thus for the colors they say red, yellow, etc.; and similarly Sparrow, Magpie, Crow, etc.". A verbal derivative, *kač'atēm* 'to chatter' appears quite late in a seventeenth century text²⁹ *Աղաւը եթէ կաշաղիցեն յառաւոտուց է նշանակ լաւ եւ պարզ եղանակի* "If Crows should chatter early in the morning, it is a good sign of clear weather"³⁰.

At one time, based on the ostentatious cry of the Magpie, the term *kač'atak* was subject to folk etymology, being derived from *kanč* 'cry' plus *atatak* 'cry of a bird'. The term can instead be clearly derived from Per. *کاجله* (*kaǰale*) 'Magpie'.

9. *Բլբուլ* (*Blbul*).

This term, generally translated as Nightingale, is remarkably well known in poetry, especially in poetic conceits regarding the Bulbul and the Rose. It is derived from Per. *بولبول* (*bolbol*), and

26. Մատիս 1879, № 2461.

27. *Kač'etakh or karkāč'ayr, / I ver vazēr hpartanayr. / T'ē im p'eturs sew u spitak, / Agis k'an zayl haw u erkayn.*

28. Լուծմունք յաղագս Սահմանաց Դարի Անյաղ փիլիսոփայի, Մատիս 1797. 181: *ew orpēs erangay anuank', karmir, deñin, ew ayln. Isk i jaynēn, orpēs asel čnčtuk, keč'etak, agtaw, ew ayln.*

29. Գրգուկ, որ կոչի Եփեսոսէ, Վենետիկ 1798. 172:

30. The same motif occurs in Greek literature. Note Aelian 7.7: *κορώνη δὲ ἐπὶ δεσπνους δεσπομένην προσχῆ, δὲ τὴν δεσπρῶσαν εὐδῖαν παρακαλεῖ.* "If a Crow caws softly at supper time, it is inviting us to expect fair weather the next day".

is well represented in Middle Armenian poetry. A passage from T'ulkuranc'i is typical³¹:

Բլբուլներն եկին փափաղանօր The Bulbuls arrived eagerly,
Ի վարդենի թառախցան³²: They spun about in a rose tree.

The spelling variations of this word seem almost endless. Gregory of Aghtamar³³ gives, in rapid succession, *blbul*, *plpul* and *pilpiwl*.

And, though there is no question that Per. *bolbol* is the equivalent of the Thrush Nightingale (*Luscinia luscinia*), it is unlikely that the Armenian term *blbul* can refer to the very same bird since the Thrush Nightingale's range excludes the area of historical Armenia. Rather, Arm. *blbul* must stand for the Common Nightingale (*Luscinia megarhynchos*), a bird remarkably similar to the Thrush Nightingale in size and color, and which differs only on the most trivial level. From a distance, the Thrush Nightingale has a greater amount of gray on its back. If the birds are in hand, further distinctions can be found in differences of length of primary feathers.

Certain theoretical questions about loan words occur when these Persian terms are considered. Loan words occur for a variety of reasons. The principal reason is to supply lexical items for which the borrowing language lacks a proper term. Such words are usually nouns referring to specific transitive things. Secondly, in the instance of close cultural contact, one language will borrow great numbers of words from a neighboring language if the loaning language has a higher level of cultural prestige: witness the volume of direct Latin and Greek loans into English, not to mention the great body of vocabulary from Late Latin that came into English after 1066 from Old French. A third basis for lexical exchange would be simple proximity between two languages in a circumstance where neither enjoys a higher prestige level than the other. This proximity would tend to promote a degree of bilingualism that would in turn cause an unconscious interchange of vocabulary. Note the occurrence of a large number of Russian words in Soviet Armenian though it

31. Ibid., p. 165.

32. *Blbulk'n ekin p'ap'aganōk' / I vardeni t'awalec'an.*

33. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ, ՀԲԽ. Մայիս Ավդալբեգեան, Երևան 1963, էջ 253, 258, 260:

could not truly be said that the Russian words have a particular prestige value, or even necessity.

Bird terminology will be borrowed for these very reasons. In the case of *lĕk lĕk* 'Stork' and *lašhaw* 'Vulture', we note that Armenian already had two very common equivalent words: *aragil* and *angl*. The entry of *lĕk lĕk* and *lašhaw* in Middle Armenian was probably brought about by an unconscious exchange between bilingual cultures. A term like *dahuč* 'Francolin' was selected for different reasons: *dahuč* filled a void in the Armenian vocabulary since previously there was no verbal way to differentiate between the Francolin and the Partridge (Arm. *kak'aw*). The borrowing of Per. *tīhuḡ* filled a need for precision of speech.

The three Falcon terms were selected for still another reason. The Persians had developed the breeding of Falcons, and the sport of falconry, to a high level. And though there is little evidence in Armenian literature that the Armenians themselves ever engaged in falconry, the Armenian speaker was still aware that the Persians were greatly advanced in this area. It would be understandable, then, that they would have selected loan words from a culture more advanced in this particular aspect.

Persian ornithological terms thus entered Armenian for a variety of reasons: lexical need, random exchange, and prestige. These reasons are the essential reasons for any lexical transference.

Department of English
Cleveland State University
Cleveland Ohio 44115 USA

JOHN A. C. GREPPIN

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

ՊԱՐՍԿԵՐԻՆ ԹԻՉՆԱՆՈՒՆՆԵՐ

ՄԻՋԻՆ ՀԱՅԵՐԻՆԻ ՄԷՋ

(ձՈՆ Ա. Կ. ԳՐԵՊՊԻՆ)

Միջնադարեան հայ քերթողական գրականութիւնը կը պարունակէ բառեր՝ որոնք սովորական չեն եւ դիւրաւ չեն գտնուիր բառարաններու մէջ. իսկ եթէ նոյն-իսկ գտնուին՝ յաճախ տխուր սահմանումներով ներկայացուած են: Այս խրթին բառերէն շատերը փոխառութիւններ են պարսկերէնէ, թրքերէնէ վաճառքերէնէ:

Յարգելի Յօդուածագիրը կը քննէ այդ շարքէն՝ պարսկերէնէ փոխառեալ ինը բառեր, որոնք թուումներու անուններ են. ձուռակ, Բաշտո, Շահէմ, Լաշխաւ, Դուռէմ, Դաւուռ, Լէկ Լէկ, Կաշեղակ եւ Բլբուլ:

Կ'ուսումնասիրէ վերոյիշեալ բառերուն գործածութիւնը՝ մեր միջնադարեան գրականութեան մէջ, եւ վը կատարէ ստուգաբանական փորձ մը:

**RAPPORTI CULTURALI
DELL'ARMENIA CON L'OCCIDENTE
NELLA DOCUMENTAZIONE
DELLA BIBLIOTECA AMBROSIANA**

È soprattutto durante il Regno di Cilicia che prendono avvio i rapporti culturali degli Armeni con l'Occidente. Isolati dapprima tra i Bizantini e i Persiani, col Regno di Cilicia (1007-1375) gli Armeni giungono al Mediterraneo ed entrano in contatto sempre più stretto con i Crociati, veicolo della cultura latina ed europea nel Vicino Oriente, e in modo particolare col Regno di Cipro. In questo periodo storico sorge negli Armeni l'interesse per il mondo cristiano occidentale e per il centro della civiltà cristiana europea, Roma e il Papato. Queste disponibilità degli Armeni per i contatti amichevoli con l'Occidente — cosa eccezionale a quei tempi nelle cristianità del Vicino Oriente — questa facilità di rivolgersi verso Roma, e non soltanto nelle questioni strettamente religiose, iniziata in quel periodo storico, rimarrà poi sempre caratteristica degli Armeni e spiegherà il carattere dinamico, la vitalità e la capacità assimilatrice, oltre che conservatrice, delle grandi diaspore della Galizia, della Polonia, della Transilvania.

Non potrei presumere di affrontare questo argomento in tutta la sua vastità: ché, se lo sfiorassi solamente nei suoi vari aspetti, finirei col rimanere sulle generali.

Ho pensato quindi di ridurre la mia trattazione ad un numero limitato di fatti, seguendo, per così diré, la documentazione presente nella Biblioteca Ambrosiana. Tali documenti offrono lo spunto per quattro argomenti, in cui si concretizzano alcuni dei rapporti culturali con l'Occidente.